

12 Fabianus,²⁴ en fremragende mand både i kraft af sin livsførelse og sin viden og hvad der kommer i anden række, sin veltalenhed, var rask snarere end heftig, når han diskuterede. Man kunne sige, der var tale om lethed i stedet for hurtighed, og den anerkender jeg hos den viise, men jeg forlanger den ikke. Lad være at hans tale forløber uhindret, jeg vil dog hellere, at den skrider frem end at den styrter af sted.

13 En yderligere grund til, at jeg advarer dig mod den sygdom, er, at den forudsætter, at du ikke længere føler skam. Man vil nemlig være nødt til at bide hovedet af al skam og lade være med at høre på sig selv; for når man ikke selv bestemmer farten, kommer der mange ting frem, som man gerne ville kunne tage i sig igen.

14 Jeg gentager, sådan går det ikke dig, hvis du har skamfølelsen i behold. Dertil kommer, at det er nødvendigt med daglig træning, hvor interessen flyttes fra indhold til form. Men selv om ordene melder sig og kan løbe uden anstrengelse fra din side, så bør de dog tøjles. Ligesom det klæder den viise mand at have en beskeden fremtræden, klæder det ham også at tale på en tilbageholdende måde, uden at vække opsigt. Det korte af det lange er: Jeg forlanger, at du taler langsomt. Hav det godt.

Brev 41

1 Du handler på bedste vis og til gavn for dig selv, hvis du, som du skriver, stadig stræber mod en god sjæl; og den er det tåbeligt at ønske, for det er dig selv, du kan få den af. Vi behøver ikke at løfte hænderne mod himlen eller bønfalde en tempelvogter om at give os adgang til kultstatuens øre, som om vi så kunne høres bedre. Gud er nær ved dig, han er med dig, han er indeni dig.

2 Det siger jeg dig, Lucilius: Inde i os befinder der sig en hellig ånd, som holder vagtsomt øje med godt og ondt i os. Som vi er mod den, er den mod os. Ingen er i virkeligheden en god mand uden gud. Kan nogen nemlig hæve sig over tilfældet uden hans hjælp? Fra ham kommer de store og ædle tanker. I ethvert godt menneske

‘bor der en Gud – men hvilken er uvist.’²⁵

24. Papirius Fabianus, filosof og lærer for Seneca.

25. Vergils Aeneide, 8. 352. Oversat af Otto Steen Due. Centrum 1996.

3 Hvis du kommer ind i en lund af usædvanlig høje gamle træer, hvor det tætte væv af grene skjuler himlen, så vil skovens højde og ensomheden og din egen forundring over, at der kan være et så tæt og vidtstrakt mørke udenfor, få dig til at føle nærværet af en gud. Hvis en klippevæg er udhulet, så en grotte – ikke skabt af menneskehånd, men et resultat af en omfattende naturlig erosion – får bjerget til at hænge, så vil det slå dig med en anelse om noget helligt. Vi tilbeder de store floders udspring; hvor en vældig strøm pludselig vælder op fra dybet, er der andre; vi dyrker de varme kilder, og skyggefuldhed eller umådelig dybde har gjort visse søer hellige.

4 Hvis du ser et menneske, som ikke er skræmt af farer, som er fri for begær, lykkelig i modgang og rolig under storm, som ser på mennesker højere oppe fra og ser guderne i øjnene, kommer der så ikke en beundring for ham over dig? Vil du ikke sige: 'Her er noget, der er alt for stort og ophøjet til at svare til den lille krop, der rummer det'?

5 En guddommelig kraft er steget derved; en sådan sjæl, der rager op og dog har magt over sig selv, som går hen over alt, som var det ubetydeligheder, og som ler ad alt det, vi frygter og ønsker, er drevet af en himmelsk magt. Noget så stort kan ikke bestå uden guddommelig hjælp; derfor hører den for størstedelens vedkommende hjemme på det sted, den er steget ned fra. Ligesom solens stråler ganske vist berører jorden, men har hjemme der, hvor de udgår fra, således færdes den store og hellige sjæl, der er sendt herved, for at vi kan lære det guddommelige nærmere at kende, nok hos os, men den hænger fast ved sit udgangspunkt; den afhænger deraf, den stræber og higer derop, den er hos os som noget bedre.

6 Hvad er det så for en sjæl? En, der kun stråler i kraft af sit eget værd. Hvad er nemlig mere tåbeligt end at rose et menneske for noget, der ikke er hans eget? Hvad er mere vanvittigt end at beundre det, der uden videre lader sig overføre til en anden? Bidsler af guld gør jo ikke en hest bedre. En løve med forgyldt manke, som man har taget fat i og gjort træet, så den finder sig i at blive pyntet, kommer anderledes ind i arenaen end den, der er vild, og hvis instinkt er ubrudt. Sådan et angrebslystent dyr, der er, som naturen har ønsket, det skulle være, imponerende i sin vildskab og med det ene smykke, at man ikke kan se på det uden at blive bange, må man naturligvis foretrække frem for den anden, der er slap og belagt med guld.

7 Ingen bør prale af noget, der ikke er hans. Vi fremhæver den vinstok, hvis grene tynges ned af druer, og som med vægten af det, den bærer, bøjer sin afstivning ned. Mon nogen i stedet ville foretrække en vinstok, hvor der hang gyldne

druer og gyldne blade? Vinstokkens særlige kvalitet er frugtbarhed. Også i et menneske skal man fremhæve det, som er dets eget. Én har en præsentabel familie og et smukt hus, han sår store arealer til og låner mange penge ud. Men intet af det er i ham selv, det er omkring ham.

8 Fremhæv det hos ham, som man hverken kan tage fra ham eller give ham, det som er det særligt menneskelige. Vil du vide, hvad det er? Sjælen og den fuldkomne fornuft i sjælen. Mennesket er et fornuftsvæsen; det bliver derfor fuldendt godt, hvis det opfylder det, det fødes til. Men hvad er det, fornuften kræver af et menneske? Noget meget let, nemlig at det lever i overensstemmelse med sin natur. Men det vanskeliggøres af det almindelige vanvid. Vi presser hinanden til at handle forkert. Og hvordan kan man kalde folk til fornuft, når ingen holder dem tilbage, men de fleste skubber til dem? Hav det godt.